

Motion till riksdagen

1987/88:So403

av tredje vice talman Bertil Fiskesjö (c)
om användningen av amalgam

Amalgam – en legering av kvicksilver och andra metaller t.ex. silver, tenn, koppar, zink – har sedan länge använts som tandlagingsmaterial. Metallerna i legeringen binds till varandra och bildar en formbar massa, men de olika metallerna finns kvar i små korn och partiklar och behåller således sina ursprungliga egenskaper.

Den dominerande uppfattningen bland användare och bedömare har dock länge varit att amalgamet är ett effektivt och riskfritt tandlagingsmedel. Så sent som 1982 framhöll t.ex. socialstyrelsen att amalgam är ett sällsynt stabilt och motståndskraftigt material.

De som ifrågasatt den gängse bedömningen – och kritiker har också funnits länge – har avfärdats som okunniga. Patienter som klagat över skadeverkningar av amalgamfyllningar har inte tagits på allvar. Detsamma har gällt tandvårdspersonal som ansett sig ha fått skador av hanteringen av amalgamet.

Denna tvärsäkra uppfattning om amalgamets förträfflighet och oskadlighet har inte haft sin grund i någon mera ingående eller heltäckande forskning. Det var därför direkt vilseledande, när t.ex. Sveriges Tandläkarförbund i ett yttrande 1982 påstod att ”det torde inte finnas många produkter som är så väl utforskade och utprovade som amalgam”.

De forskningsresultat som numera finns visar tvärtom på ett övertygande sätt, att den tidigare så dominerande uppfattningen på goda grunder måste ifrågasättas. Viktiga insatser har härvidlag gjorts av en svensk forskare, docenten i neurobiologi i Lund, Mats Hansson.

Allt fler forskningsrapporter från av varandra oberoende forskare visar, att amalgamet inte alls är så stabilt som man tidigare föreställt sig. Amalgamet är utsatt för kontinuerlig korrosion, vilket medför att bl.a. kvicksilver frigörs och transporteras vidare till olika kroppsorgan t.ex. hjärnan.

Kvicksilver är en mycket giftig metall som redan i små doser kan ha skadliga inverkan på kroppens funktioner och ge upphov till sjukdomssymptom som ofta misstolkas. Många skador som – med den kunskap som nu finns – kan härledas till kvicksilverförgiftningar har också påvisats. De uppgifter som finns om patientskador måste således tas på stort allvar. Detta måste gälla inte enbart vid rent medicinska bedömningar utan också vid bedömning av krav på yrkesskadeersättning från tandvårdspersonal och ersättning från sjukförsäkring av patienter.

Med hänsyn till den kunskap som nu finns och de risker som nu är påvisade måste målsättningen vara att all användning av amalgam skall upphöra så snart detta är möjligt.

Även om ersättningsmaterial finns har den tidigare så överväldigande tilltron till amalgamet gjort att framtagningen av ersättningsmaterial gått trögt. Även bland de experter som entydigt förordar ett avskaffande av amalgamet som tandlagningsmaterial finns det därför en viss tvekan inför ett omedelbart totalförbud. Fullgoda ersättningsmaterial vid vissa, mycket omfattande lagningar finns inte, menar man.

Om det nu är så, är det viktigt att ersättningsmaterial även för dessa fall tas fram så snabbt som möjligt. Ett sätt att åstadkomma detta är – det visar erfarenheten från andra områden – att sätta en tidsgräns efter vilken amalgam inte får användas. Jag föreslår därför att amalgam inte får användas efter den 1 januari 1990. Ingenting hindrar att användningen helt upphör dessförinnan.

Fram till det angivna datumet bör skyldighet för tandläkare att informera om befintliga ersättningsmaterial införas.

För två kategorier bör dock förbud mot användning av amalgam införas tidigare, lämpligen redan den 1 juli 1988.

Den ena kategorin är gravida kvinnor. Kvicksilver från amalgam kan passera moderkakan och orsaka fosterskador. Det är således för det väntade barnets skull viktigt, att kvinnor under graviditeten använder annat material än amalgam vid tandlagning.

Den andra kategorin är barn och ungdomar. För dessa gäller att tandlagningarna inte är av den omfattningen, att det kan vara motiverat att använda amalgam med de risker detta medför.

Erforderliga lagtexter förutsätts utformas i det sakberedande utskottet.

Hemställan

Med hänvisning till vad som anförts i motionen hemställer jag

1. att riksdagen beslutar att i patientlagen införa skyldighet för tandläkare att efter den 1 juli 1988 upplysa alla patienter om de material som kan användas vid tandlagning i stället för amalgam,
2. att riksdagen beslutar att amalgam inte skall få användas vid tandlagning efter den 1 januari 1990,
3. att riksdagen beslutar att amalgam inte skall få användas vid tandlagning på gravida kvinnor efter den 1 juli 1988,
4. att riksdagen beslutar att amalgam inte skall få användas vid tandlagning på barn och ungdomar upp till 18 års ålder efter den 1 juli 1988.

Stockholm den 11 januari 1988

Bertil Fiskesjö (c)